

HØRINGSSVAR
«Rettskrivningsendringer
i bokmål og nynorsk 2023»

Kun bokmål er kommentert nedenfor.

Bokmålsforbundet er fornøyd med at lite brukte former tas ut av den offisielle rettskrivning. Dog kunne vi ønske oss en ytterligere reduksjon av dobbeltformer, særlig der den ene formen har en langt lavere bruksfrekvens enn den andre.

Spesielt for punkt 5.1, Endring av preteritum av en del verb med -y i infinitiv.

Bokmålsforbundet er sterkt kritisk til at man her tar ut lite brukte former, og erstatter disse med like lite, eller mindre brukte former. Formene: fnøys, gøyt, kløyp, knøyt, skrøyt, snøyt og trøyt, bør ikke tas inn i bokmålsrettskrivningen. Vi finner begrunnelsen for å ta inn disse former høyst merkverdig. Språkrådet henviser til muntlig tale, og Enkelthetsprinsippet i Retningslinjer for normering (del 6.2.5).

Bokmålsforbundet mener det burde være en selvfølge at det er den faktiske bruksfrekvens i skrift som avgjør hvorvidt en form bør tas inn i bokmålsrettskrivningen.

Se våre forslag i tabellen nedenfor.

Avsnitt		Bokmålsforbundets forslag		
<u>3.1</u>	En hub(b)	<u>hubben</u>	<u>hubber</u>	<u>hubbene</u>
	En spot(t)	<u>spotten</u>	<u>spotter</u>	<u>spottene</u>
		Foretrukket		
		norm		
<u>3.2</u>	nebb	<u>n</u>		
	nipp	<u>n</u>		
	raut	<u>n</u>		
	rykk	<u>n</u>		
	fart	<u>m</u>		
	låt	<u>m</u>		
	kondom	<u>n+m</u>		
	maraton	n		
	stadion	n+m		
			Foretrukket	
			norm	
<u>3.3</u>	livmor		livmødre	
	skrumor		skrumødre	
	vågmor		vågmødre	
	hermegås		hermegjess	

	midnatt		midnettene	
	hespetre		hespetrærne	
	løvetann		løvetennene	
	tvetann		tvetennene	
	gåsefot		gåseføttene	
	marihand		marihendene	
	slirekne		slireknærne	
	blærerot		blærerøttene	
	burot		burøttene	
	rosenrot		rosenrøttene	
	sisselrot		sisselrøttene	
	søterot		søterøttene	
	tannrot		tannrøttene	
	tepperot		tepperøttene	
	vadderot		vaderøttene	
	vendelrot		vendelrøttene	
		Foretrukket		
		norm		
3.4	kaskett	kasjett / kaskett		
	Verb	Foretrukket		
		norm		
5.1	fnyse	fnøs		
	gyte	gjøt		
	klype	kløp		
	knyte	knøt		
	skryte	skrøt		
	<u>snyte</u>	<u>snøt</u>		
	<u>tyte</u>	<u>tøt</u>		
	<u>tryte</u>	<u>trøt</u>		
	<u>gyse</u>	<u>gyste</u>		
		Foretrukket		
		norm		
5.2.1	<u>hvitbjørn</u>	<u>hvitbjørn</u>		
5.2.2	<u>hvelv</u>	<u>hvelv</u>		
	<u>hvelve</u>	<u>hvelve</u>		
	<u>hvelving</u>	<u>hvelving</u>		
	<u>hves</u>	<u>hves</u>		

	<u>hvese</u>	<u>hvese</u>		
	<u>hvil</u>	<u>hvil</u>		
	<u>hvit</u>	<u>hvit</u>		
	<u>hvitt</u>	<u>hvitt</u>		
	<u>hvide</u>	<u>hvide</u>		
	<u>hvitne</u>	<u>hvitne</u>		
	<u>hvitte</u>	<u>hvitte</u>		
<u>5.3</u>	<u>lagesild</u>	<u>lagesild</u>		
<u>5.4</u>	<u>sjapp/sjappe</u>	<u>sjappe</u>		
<u>5.5</u>	<u>opphoping</u>	<u>opphopning</u>		

Språkrådet
Postboks 8107 Dep
0032 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
23/00681-2

Dato
24.04.2023

Høring om framlegg til rettskrivingsendringar

Brønnøysundregistrene har ingen kommentarer til høringen.

Med hilsen
Brønnøysundregistrene

Ketil Ingebrigtsen
Fungerende leder for direktørens stab

Bente Ekse
førstekonsulent

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Saksbehandler: Bente Ekse

Høringsvar fra Det Norske Akademi for Språk og Litteratur (Akademiet)

i forbindelse med Forslag til rettskrivningsendringer 2023

Akademiet har kommentarer bare til forslagene for bokmål.

Akademiet setter pris på at Språkrådet så tydelig begrunner endringsforslagene med henvisning til prinsippene i *Retningslinjer for normering*. Vi er enige i det aller meste, men har noen få kommentarer nedenfor. På enkelte punkter kan etter vår oppfatning andre prinsipper enn de som er nevnt i høringsnotatet, vektlegges.

5.1 Endring i normeringen av en del verb med -y- i infinitiv

Akademiet vil foretrekke at bøyningen med -øy- i preteritum blir fjernet ved de ordene der den ble innført i 2005, heller enn at gruppen av ord med -øy-bøyning blir utvidet. Formene med -øy- er dialektformer fra Oslo-området, som etter vår mening ikke hører hjemme i skriftnormen. Vi anbefaler følgende bøyning for disse ordene, former som dominerer i skrift:

Ord som er normert tidligere:

krype – krøp
bryte – brøt
fryse – frøs
by – bød
påby – påbød

Forslagene:

fnyse – fnøs/fnyste
gyte – gjøt/gytte
klype – kløp
knyte – knøt
skryte – skrøt
snyte – snøt
tyte – tøt
tryte – trøt
gyse – gyste

5.2 Endring i normeringen av en del ord med hv-/kv

Disse forslagene har Akademiets støtte, med ett unntak: Vi mener det er mest konsekvent å beholde valgfriheten i *hvitbjørn/kvitbjørn*, især når *hvit* blir eneform.

Med vennlig hilsen

Det Norske Akademi

Høyringsfråsegn til

Framlegg til rettskrivingsendringar i bokmål og nynorsk 2023

Erik Bråthen Solem

Til punkt 3.1

De skriv:

Veksling mellom enkel og dobbel konsonant i bøyning av ord er i utgangspunktet framand i norsk, men i importord av den aktuelle typen er det altså svært vanleg.

Detta er ikkje heilt sant. Den svensk-danske vanen med berre å skriva éin konsonant sist i ordet kom inn i norsk gjennom bokmålet, der det heitte *et tal*, men *tallet* osv. Endå dei doble konsonantane er komne inn seinare i mange av desse ordi, er det enno ord som ikkje er fylgjerette gjennom bøyjingi. Det gjeld serleg namnordi som endar på -m, i gjeldande rettskriving m.a. *kam* – *kammen*, *lam* – *lammet*, *skam* – *skamma*. Andre døme å merkja seg er bokmål *kunne* – *kan* og *komme* – *kom*, båe førde inn i nynorsk seinare. Tanken um eit skifte millom éin og tvo konsonantar er soleis ikkje ny, og det er grunn til å tru av norskskrivande er godt vane med slike regelfråvik og dimed lett tek til seg bøygingar som *ein hub* – *hubben*.

Språkrådet gjer framlegg um *ein hub(b)* – *hubben* osv. Gjer det lettare – *ein hub*, *ein bag* osv. Former som *hubb* og *høbb* vert fulla berre ordlistefyll. Sjølv løyser eg ugreida ved å nytta bindestrek i bundi form på slike framandord (*ein hub* – *hub-en*) og kjem til å halda fram med det. Eg er ikkje åleine um å gjera det slik (apostrof er òg nytta, t.d. *hit'en*), so det er ei onnor løysing de kann vurderera (jf. òg *pc-ar*). Former som *bagar* bed um lang vokal og er lite brukande, då er *baggar* trass i alt betre. Til mange av desse framandordi finst norske avløysarord, so det er ingen grunn til å tvinga deim inn i norskt bøyjingsmynster.

Til punkt 3.2

Godt at me umsider fær hokynsbøyging på *fart* og *låt*, men eg merkjer meg at ordi på *-lekt* enno berre er hankyn på bokmål, trass i at *dialekta* osv. er vanlege òg i bokmålsita talemål. Det gjeld òg *reform* (*form* er derimot hokyn), *sand* («stikke hodet i sanda»), *drone* og andre. Rådet burde ved høve sjå um fleire ord på både bokmål og nynorsk kann få hokynsbøyging.

Til punkt 3.3

Flest alle framleggi verkar vituge, men eg hev serleg merknader til tvo:

- Er *midnetter* eller *midnatter* i bruk i det heile? Burde detta ordet i staden vera einast eintalsord? Netsøk gjev ikkje nemnande med tilslag.
- Formi *hespetrær* læt ikkje rett. Motframlegg: haldt på noverande bøyging i bokmål.

Til punkt 4.1

Framlegget er å taka inn *sjåast* i nynorsk i notid. Det råder eg *sers sterkt* mot og er heilt samd med fagseksjonen i at spursmålet burde liggja til seinare.

De skriv at «[u]ndersøkingar av bruk i nynorske tekstar viser at *sjåast* er svært vanleg i bruk som presensform» og nemner både korpus og «tekstar frå nettet». De nemner at netsøk gjev 90 % *sjåast*, medan i boktekstene hev sest 60 %. Her vil eg minna rådet um at 2012-rettskrivingi bygde på sovorne «undersøkingar» der det seinare synte seg at tilfanget hadde store lyte og femnde avgjerande mengder bokmålstekst. Ikkje all tekst er like godt grunnlag – maskinumsett tekst og tekster skrivne av folk som ikkje meistrar nynorsk burde ikkje vega like tungt som tekster skrivne av trygge nynorskbrukarar. Det beintfram imponerande arbeidet Holm og Munkvold gjorde i *Den nye rettskrivingi*¹ kasta ljøs på dei mange gapande hòli i grunnlaget til rettskrivingsbrigdet i 2012, men då var alt skaden gjord. Eg merkjer meg at korkje Språkrådet eller nemndi greidde å svara på utgreidingi til Holm og Munkvold. Med detta i minnet vil eg råda Språkrådet *sterkt* ifrå å googla seg fram til å gjera slike mistak endå ein gong, når grunnlaget sist vart so grundig og grannsamnt plukka frå kvarandre bit etter bit.

Stramleiksprinsippet er brukande til å stogga styggedomen *sjåast*, men det er like fullt systemumsyn eg vil leggja mest tyngd på. Det store bokmålspresset gjer at me i ustødukt mål ser at nynorsken i det heile tek upp i seg mange drag frå bokmålet, og passivformene i notid er millom desse. Endingi er gjerne *-ast*, ubunde av bøygingi elles, og slåande ofte er det infinitiven som ligg til grunn. Dimed fær me *brukast*, *sendast*, *oppbevarast*, *serverast*, *skrivast* osv. Formi *sjåast* er berre eitt ord i denne mengdi, og ved å gjera undantak for det eine ordet, opnar Språkrådet i røyndi døri for å taka inn fleire i neste venda. Svaret på at *sjåast* veks fram i skrift er ikkje å sleppa alt som er av systembrot og bokmålsformer inn i nynorsknormi, men å yrkja for betre nynorskupplæring (nynorske lærebøker med god nynorsk frå dag éin, nynorsk programvara, betre korrektur i tekster det offentlege sender ut osv.). Råder normløysa, lærer ikkje folk å skriva god og rett nynorsk, og då er det bokmålspresset som styrer kvar det ber frametter – det veit rådet godt.

De nemner talemålsprinsippet, men då vil eg minna um at heile «me *sjåast*/*sest*» er ein konstruksjon lånt frå bokmål/dansk «vi ses». Difor burde ikkje talemålsprinsippet få vega serleg tungt når me veit kva for eit systembrot denne formi vil føra med seg.

Til punkt 5.2

På høg tid – grønt ljøs!

Til punkt 5.2

Rådet vil taka ut visse ord på *kv-*, men serleg ordet *kvit* er dryft. De peikar sjølve til *enkelheitprinsippet* og det vil eg òg gjera. Rotet framlegget fører med seg er ikkje verdt at de kann spara eitt valfritt ord. Motframlegg: haldt på *kvit*.

Eg merkjer meg i det heile at Språkrådet i normeringsspursmål fyrr – då serleg Riise-nemndi, som arbeidde med 2012-målbrigdet – hev dytta stramleiksprinsippet framfyre seg når det gjeld å skjera burt einstaka ord, men samstundes søv godt med ovstor systematisk valfridom, der det verste dømet kann henda er dei åtte formene av verbet *ynskja*. Kjærleiken for systematisk valfridom indikerar her at rådet burde ha normera alle ord på *hv-/kv-* likt (gjerner med undantak for spyrjeordi, som kor som er ovvar seg på serskild vis i målføri våre), so slepp ein tenkja på um det er lov å skriva *kv-* eller ikkje medan ein skriv. Kor mange her i landet hev full styring på kva ord det er lov å skriva med *kv-* og kva ord ein lyt skriva med *hv-*? Eg trur talet er 0 um me ser burt frå deim tvo som hev andsvaret for bokstavane H og K i *Bokmålsordboka*. Det er nett detta de gav til grunngeving i punkt 5.1 um å gjeva dei siste verbi *-øy-* i fyrrtid i bokmål – for vanlege folk er det ingen grunn til at det ikkje er lov å skriva *skrøyt* når *skøyt* er lov.

Ein ting å tenkja på er at um *kvit* gjeng ut, vil det heita *kvitkval* på nynorsk og *hvithval* på bokmål, medan bokmål òg fær blandingsformi *hvitkval*. Skal *kvitkval* framleis vera lov endå *kvit* gjeng ut? Og vil det då vera lov å skriva *kvithval* au? Kann me hamna der at det er lov å skriva *den hviteste kvithvalen*, men ikkje *kviteste kvithvalen*? De skriv sjølve at desse ordi burde normerast likt, men eg fær kjensla av at de i røyndi ynskjer å taka ut so mange ord med *kvit-* som råd, undanteke

eitt – *kvitbjørn*. Då vert det like fullt rot – kvifor skal *kvitbjørn* hava *kv-* og *hvitrev* hava *hv-*? Nei, haldt på *kvit*, både som eige oppslagsord og i samansetjingar.

Til punkt 5.5

Stavekontrollen til Word set ikkje raud strek under *opphopning* og NAOB fremjar ordet utan å nemna at det ikkje er normera bokmål. Eg er imot at påverknad frå nokre fåe private aktørar skal styra normeringsarbeidet, men sidan Språkrådet kann peika til bruksfrekvens og kvaliteten på bokmålsgrunnlaget nog er betre en den på nynorskgrunnlaget, hev eg ikkje meir å segja imot med på detta punktet. Eg vil rett nog hava det nemnt at t.d. Word «trugar» bokmålsbrukarane til å skriva *tror* i staden for det like so rette *trur*. Det er noko rådet burde sjå på ved høve og koma med tiltak imot.

Referansar

- [1] Thorgeir Holm og Sergej Alexander Munkvold. “Den nye rettskrivingi”. I: *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 31.2 (des. 2013), s. 165–220. URL: <https://ojs.novus.no/index.php/NLT/article/view/174>.

Erlend Trones
Stryteberg 2
5781 LOFTHUS
erlendtr@gmail.com

23. april 2023

Språkrådet
post@sprakradet.no

Høyrings svar – framlegg til rettskrivingsendringar i bokmål og nynorsk 2023

Eg syner til høyringsnotatet *Framlegg til rettskrivingsendringar i bokmål og nynorsk 2023*, der Språkrådet føreslår nokre endringar i nynorsk- og bokmålsrettskrivinga. Eg har merknader til fire av punkta der, nærmare bestemt pkt. 3.1 Bøying av *hub(b)* og *spot(t)*, 3.4 substantivet *kask(j)ett*, pkt. 4 verbet *sjåast* og pkt. 5.2 normeringa av ein del ord med *hv-/kv-*.

3.1 Bøying av *hub(b)* og *spot(t)*

Eg støttar Språkrådet sitt framlegg til bøying av *hub(b)* og *spot(t)* i nynorsk og bokmål. Framlegget høver med den språklege intuisjonen min av kva som er rett, og eg trur nok mange språkbrukarar som meg vil bruka ei slik bøying spontant utan å sjekka ordboka:

hub – hubben – hubbar – hubbane

Det same bøyingsmønsteret som Språkrådet føreslår, finn ein i dag i ordet *chat(t)*, og det verkar rimeleg å innføra det same for fleire ord som t.d. *bag(g)*, *hit(t)* og *laptop* seinare. Då føreslår eg at kortordet *lab* for laboratorium òg vert teke med, der formene *laben – labar – labane* verkar merkelege.

Eg er òg samd i Språkrådet si vurdering av at det beste på sikt ville vera om desse orda òg fekk dobbeltkonsonant i ubunden form eintal, og det verkar difor rett å opna for eit regelmessig bøyingsmønster, slik at ein støttar opp om ei mogleg utvikling der desse orda kan verta vanlegare med dobbeltkonsonant i grunnforma etter kvart.

3.4 Endring i normeringa av substantivet *kask(j)ett*

Eg går imot Språkrådet sitt framlegg om å endra til skrivemåten *kasjett* i nynorsk og bokmål. Skrivemåtane i både nynorsk og bokmål bør i staden vera *kaskett* og *kaskjett*.

Språkrådet skriv fylgjande: «Ord frå fransk som blir uttala med [ʃ], får generelt skrivemåte med -sj- dersom skrivemåten blir tilpassa norsk [...]. Sjølv om uttalen av *kaskett/kaskjett* med [ʃ] ikkje har opphav i fransk, er det ingen grunn til at skrivemåten skal vere med -skj- her.» Den vurderinga er eg usamd i. Den regelmessig norvagenserte forma av ordet er *kaskett*. Når me har uttalen /-sj/ i dette ordet, er det uttrykk for ei norsk tilpassing der -ske- og -ke- i norsk vanlegvis har palatalisert uttale i trykksterke stavingar. Altso har ein hatt ei utvikling /kaskètt' / > /kasjètt'/. Det vanlege i norsk er å halda på k-en når han går over i palatal uttale. I dette ordet vil skrivemåten *kaskjett* stå i samanheng med den andre skrivemåten *kaskett*, slik ein ville venta. Systemprinsippet tilseier soleis skrivemåten *kaskjett* på sida av skrivemåten *kaskett*. (Merknad: Systemprinsippet manglar i *Retningslinjer for normering av bokmål og nynorsk* frå 09.12.2021, og bør takast inn ved neste revisjon.

«Språkssystematiske omsyn» er rett nok nemnde under 7.2.1 (sjølvstendepriinsippet), men burde ha eit eige punkt. Enkeltheitspriinsippet (7.2.5) er nemleg ikkje heilt det same.

Stramleikspriinsippet (7.2.4) er elles uskjønleg slik det står i dag, sidan beskrivinga tyder på at Språkrådet ikkje har noka linje for stramleik i nynorsk. Det burde Språkrådet ha!

Sidan *kaskjett* allereie er innarbeidd i nynorskrettskrivinga, tilseier stabilitetspriinsippet (7.2.2) òg at ein vidarefører den skrivemåten i staden for å innføra ein ny skrivemåte i norsk rettskriving.

4.1 Endring i normeringa av presensforma av verbet *sjåast*

Eg går sterkt imot presensforma «*sjåast*» i verbet å *sjåast*. Dette må reknast som ei tulleform som vart brukt so mykje på spøk at nokon etter kvart byrja å tru at ho var ei reell nynorskform. Ei av dei som trudde det, var Eli Kari Gjengedal, som diverre byrja å bruka forma i vêrmeldingar på TV2. Ho har spreitt den feilaktige verbforma i mange år på fjernsynet, og dermed har forma fått større utbreiing. Men forma «*vi sjåast*» eller «*me sjåast*» bryt sterkt mot stø nynorsk språkkjensle, og ho har difor ikkje fått utbreiing i heile nynorskområdet. I Hardanger og på Voss, som eg kjenner best, er det ikkje vanleg å seia *«*me sjåast*» eller *«*me sjaoast*», for det bryt for sterkt mot den språklege intuisjonen av kva som er rett. Mitt inntrykk er at forma «*vi sjåast*» er vanlegare i Fjordane og på Sunnmøre, men i andre tradisjonelle nynorskområde er det neppe vanleg å seia noko slikt – med god grunn!

I pkt. 7.2.6 av *Retningslinjer for normering av bokmål og nynorsk* står det fylgjande: «Dersom ein utvidar forma, bør den nye forma ha svært godt talemålsgrunnlag». Eg meiner at det vilkåret ikkje er oppfylt, og at «*vi sjåast*» i ein stor del av nynorskområdet er ei papirknitrande form som folk brukar i skrift fordi dei *trur* det er nynorsk, og då ofte som ei direktomsetjing av den reelt brukte bokmålsforma «*vi ses*».

I høyringsnotatet skriv Språkrådet mellom anna fylgjande: «Eit argument mot framlegget er systemomsyn. I dag er det slik at ein i nynorsk alltid kan avleie bøyinga av eit st-verb frå bøyinga av det korresponderande grunn verbet, og *sest* er da den systemrette forma i presens (jf. presensforma *ser* av grunn verbet *sjå*). Framlegget om å ta inn *sjåast* som presensform inneber innføring av eit unntak frå systemet i nynorsk når det gjeld st-verb». Dette stiller eg meg fullt bak, og eg meiner at det bør vera meir enn god nok grunn åleine til å avvise framlegget om **sjåast* som presensform. Dersom Språkrådet no set godkjent-stempelet sitt på ei slik avbragsleg form, vil det berre auka bruken i normerte tekstar, og svekkja bruken av den korrekte forma «*sest*» ytterlegare, i staden for at den forma får sjansen til å veksa fram hjå folk med stø målkjensle. Det kan føra til at andre *-ast*-former i presens av verb som ikkje er a-verb òg breier om seg. Allereie i dag er det ein tendens til at nynorskbrukarar skriv *«*finnast*», *«*kjennast*», *«*høyrast*» og *«*synast*» i presens, sjølv om dei underliggjande verba *finna*, *kjenna*, *høyra* og *syna* ikkje har *-ar*-presens. Det vil soleis kunna destabilisera bøyinga av refleksiv-formene i andre verb dersom *sjåast* vert godkjent. Skulle forma *sjåast* vera akseptabel, måtte det heitt **sjåar* i presens, men det heiter det som kjent ikkje.

Forma *sjåast* er useriøs, og ho bør ikkje takast inn i offisiell nynorsk rettskriving. Bruken i dag kan reknast som eit motefenomen, og ordforma vert truleg erstatta av noko anna om nokre år, slik at dette språklege misfosteret etter kvart hamnar på den språkhistoriske bosdyngja.

5.2 Endring i normeringa av ein del ord med *hv-/kv-*

Eg støttar fjerninga av *kv*-formene i bokmål i dei fleste av dei føreslegne orda, men eg meiner at både *hv-* og *kv-* framleis bør vera i lov i ordet *hvit/kvit* i alle samanhengar. Som nemnt i høyringsnotatet, er *kvit-* nesten einerådande i *kvitbjørn*, og i tillegg er *kvit-* brukt i fleire nemningar på planter, dyr og sopp, jf. òg namn som *Kvitekryst* og *Kvitebjørn kong Valemon*. Som de skriv: «Norma blir meir komplisert om det skal vere tillate å skrive *kvitfisk*, *kvitrev* og *kvitgran*, men ikkje *kvit*.» Det vert vanskeleg for språkbrukarane å halda greie på slike skilnader frå ord til ord, og då seier både språksystematiske prinsipp og enkelheitsprinsippet at både *hvit* og *kvit* vert vidareførde som før. Sidan både *hvit* og *kvit* har vore del av bokmålsrettskrivinga til no, er stabilitetsprinsippet òg eit argument for å halda på *hvit/kvit*. Om de held på både *hvit* og *kvit* i alle samanhengar, tilseier det naturlegvis at *hvitt/kvitt*, *hvite/kvite*, *hvitne/kvitne* og *hvitte/kvite* òg vert vidareførde uendra. Her bør brukarane sjølve få bestemma kva form dei vil bruka i kvar einskild samanheng, so får språknormerarane berre konstatere at det varierer litt frå ord til ord og frå samansetning til samansetning.

Med venleg helsing

Erlend Trones

Svar til Framlegg til rettskrivingsendringar i bokmål og nynorsk 2023

Punkt 5.2.

Språkrådet foreslår å fjerne følgende hv/kv-former fra bokmålsnorma: *hvitbjørn, kvelv, kvelve, kvelving, kves, kvese, kvil, kvile, kvit, kvitt, kvite, kvitne* og *kvite*. Samtidig beholdes begge former i orda *hval, kvass, kvesse, kvin, kvine* og *kviskre*. Endringa er ifølge framlegge motivert av «bruken i bokmålstekster» og «systematiske undersøkelser» av denne. Med andre ord legges usus-prinsippet til grunn. I tillegg nevnes det eksplisitt at endringa er i tråd med stramhetsprinsippet, og Språkrådet nevner attpåtil at enkelhetsprinsippet er lagt til grunn i avnormeringa av sammensetninger med *kvit-*.

For å begynne med det siste: Det er vanskelig for oss å se hvordan bokmålsnorma blir enklere av de foreslåtte endringene der visse ord tillates skrevet med *kv-*, mens andre kun kan skrives med *hv-*. Vi har vanskelig for å tro at en språkbruker finner det intuitivt at *kval* aksepteres, men ikke *kval*. Framlegget i punkt 5.2. virker såleis som helhet å være i konflikt med enkelthetsprinsippet.

Av nysgjerrighet har vi også undersøkt i hvilken grad både de foreslått fjernede og beholdte *kv-*formene er i bruk i moderne bokmål. Her har vi undersøkt Habit-korpuset og Leksikografisk bokmålskorpus for å få et blikk på bruken i både uredigerte og redigerte tekster. Mange av orda i framlegget er homografiske med andre lemma, hvilket vanskeliggjør en eksakt beregning av hvert lemmas forekomster (dette gjelder særlig *kval*). Tallene nedenfor er derfor estimater basert på søk og skumlesing av konkordanser og kollokater.

Ord	Antall forekomster Habit	Antall forekomster LBK
hvitbjørn	1	1
kvelv*	>60	Ca. 10
kves/kvese	Ca. 15	Ca. 10
kvil/kvile	>800	>50
kvit/kvite	>1980	>140
kvitne	4	5
kval	Ca. 100	<100
kvass/kvesse	>1500	>180
kvin/kvine	>130	>15
kviskre	>60	>5

Et første poeng vi kan gjøre med utgangspunkt i tabellen over, er at samtlige ordformer er belagt i både uredigerte og redigerte bokmålstekster. Om vi betrakter orda gruppevis, altså de Språkrådet ønsker fjernet og de som beholdes, fins det ingen åpenbar forskjell i antall forekomster mellom disse gruppene. Spesielt *kvil** og *kvit** har rikelig med forekomster, særlig i Habit. En skulle forvente at disse ordformene var sjeldne i redigerte tekster der redaksjonelle linjer systematisk diskriminerer slike varianter, men selv her (altså i LBK) fins *kvil** og *kvite** i stort monn, helt på høyde med flere av de *kv-*formene Språkrådet foreslår å beholde.

I tillegg til dette, mener vi det er prinsipielt uheldig å redusere antall *kv-*former i bokmål. En (nesten) ensidig vektlegging av *hv-*former i bokmål, slik Språkrådet nå legger opp til, svekker kontakten

mellom bokmålet og talemålet mange steder i landet der bokmål dominerer som skriftspråk og kv-
dominerer i talen. Dette gjelder ikke bare i Nord-Norge og Trøndelag, men også på Vestlandet.

Vi kan altså ikke se hvordan framlegget i punkt 5.2. er i tråd med usus-prinsippet. Vi klarer heller ikke
å se hvorfor stramhetsprinsippet skulle trumfe både enkelhets- og ususprinsippet, og vi mener det er
uheldig hvis talemålsgrunnlaget for bokmål skal plasseres entydig i den sørøstlige delen av landet.

Samlet sett tilsier dette at vi mener at forslaget i 5.2. **ikke** bør bli gjennomført.

Mikkel Ekeland Paulsen og Agnete Nesse

På vegne av fagmiljøet i nordisk språkvitenskap,

Universitetet i Bergen

Emne: Forslag til endring

Til: Post Språkrådet <post@sprakradet.no>

Sendt: 14.03.2023 15:31:18

Fra: Frank Andreas Egge <frankeg@math.uio.no>

Hei.

Jeg viser til Språkrådets oppslag den 13.03.2023 og vil benytte anledningen til å fremme et forslag.

Jeg vil oppfordre til at man opphever rådets vedtak av desember 2015 om å tillate substantivet kompliment både i intetkjønn og hankjønn og fjerner adgangen til å bruke ordet som intetkjønnsord.

En av begrunnelsene til Språkrådet var utstrakt bruk av ordet i intetkjønn, men jeg synes ikke man skal basere et vedtak på direkte feilbruk, basert på en forventning om at siden andre substantiver på - ment bøyes som intetkjønnsord må dette også gjelde for kompliment. En grammatikk skal ha autoritet og vise vei, ikke dilte etter den høyst varierende bruken man kan observere ute i samfunnet.

Med hilsen
Frank Egge

Emne: Forslag til ny rettskrivningsnorm

Til: Post Språkrådet <post@sprakradet.no>

Sendt: 11.04.2023 10:48:01

Fra: Ingrid Sørseth <ingrid.sorseth@gmail.com>

Hei

Her er mine forslag:

3.3

Ikke ta inn livmødre, livmødrer, livmødrene. Mødre går på hele mennesker, ikke på deler av dem.

- Dette gjelder begge mål.

4.1

Innfør sjåast. - Det er i vanlig bruk.

5.1

Behold knytte. - Det er i vanlig bruk.

5.2

Behold kvit, kvitt, kvite, kvitne, kvite.

Hilsen

Ingrid Sørseth

Emne: Hvitbjørn , kvitbjørn

Til: Post Språkrådet <post@sprakradet.no>

Sendt: 19.03.2023 03:09:27

Fra: Josefine Øvregård <josefineovregard@gmail.com>

Språkrådet
Postboks 1573 Vika
0118 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
23/1408 - NOVI

Dato
29.03.2023

Høring - Framlegg til rettskrivingsendringar i bokmål og nynorsk 2023

Justis- og beredskapsdepartementet viser til Språkrådets brev datert 13. mars 2023 med vedlegg.

Justis- og beredskapsdepartementet har ingen merknader.

Med hilsen

Harald Aass e.f.
fagdirektør

Nora Eikeland Vikøren
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Kommentarer til høringsnotat fra Språkrådet om reviderte retningslinjer for normering av bokmål og nynorsk

Landslaget for språklig samling (LSS) har mottatt Språkrådets høringsnotat "Framlegg til rettskrivingsendringar i bokmål og nynorsk 2023". Vi har kommentarer, som vi skal gjennomgå punktvis i dette dokumentet. Punkta har titler som viser til de samme titlene i høringsnotatet.

Kva ønskjer vi fråsegner om i denne høyringa?

Høringsnotatet åpner med ei avgrensing av hva slags kommentarer Språkrådet ønsker å motta: "I denne høyringa er det berre relevant å uttale seg om dei konkrete framlegga til endringar som er nemnde i dette notatet." Det heter vidare at innsendte kommentarer bør "vise til prinsippa for normering", vedtatt i 2021 (her kalt Prinsipper 2021). I punkt 2 i høringsnotatet heter det vidare: "Sjølvstende og stabilitet er dei to hovudprinsippa for normeringa. Det vil seie at dei to norske skriftspråka skal normerast på sjølvstendig grunnlag, og rettskrivinga skal i store trekk liggje fast òg i tida framover. Det skal likevel vere rom for å gjere justeringar i rettskrivinga der faktisk språkbruk eller sterke systemomsyn tilseier det."

Ei normering fra Språkrådet er med andre ord en balansegang mellom tre om-syn: *Sjølvstende* (som betyr at nynorsk og bokmål skal behandles som atskilte systemer), *stabilitet* (varsomhet med fornying) og *faktisk språkbruk*. Av disse tre er det de to første som skal være de viktigste, så i praksis er balansen i utgangspunktet ganske skeiv. Det kan neppe forstås på annen måte enn at den faktiske språkbruken må endre seg ganske kraftig før den går foran *sjølvstende* og *stabilitet*. Det er da vanskelig å kommentere de "konkrete framlegga til endringar som er nemnde i dette notatet" uten å knytte noen kommentarer til den avgrensinga som Språkrådet ønsker seg her.

For helhetsbildet er det òg viktig å ha klart for seg at Prinsipper 2021 forutsetter at normering skal skje på grunnlag av **skriftlig praksis** aleine. For bokmålet heter det: "Bokmålet skal normerast på grunnlag av sin eigen skriftlege praksis og si eiga utvikling, og uavhengig av nynorsk." For nynorsk-definisjonen kan første og siste ord byttes om. I tillegg til at *faktisk språkbruk* rangeres etter *sjølvstende* og *stabilitet*, er altså muntlig språkbruk i hovedsak definert ut i utgangspunktet. For nynorsk fins det riktignok òg et prinsipp kalt 7.2.6 Talemålsprinsippet, men slik det er formulert, er det et tilleggsprinsipp som først brukes om de andre prinsippa ikke gir avklaring.

Mange vil meine at forholdet mellom skriftspråk og det talte målet er som forholdet mellom kart og terreng. Kartet kan forstås som ei avbildning av terrenget, og om kart og terreng ikke samsvarer, er det terrenget som går foran. Endrer terrenget seg, må kartet justeres. Det ville ikke være underlig om

det synspunktet også gjaldt for normering av skriftspråk. Om et skriftspråk skal bli et gagns redskap for folk flest, bør skriftspråket bygge på det talte målet og ikke skille seg unødvendig fra det. Det virker derfor lite gjennomtenkt å normere et skriftspråk uten å ta primærkilden, det talte målet, med i vurderinga. Med talt mål og talemål meiner LSS de mest utbredte ordformene som brukes i talt norsk, uten noen inndeling i nynorsknært eller bokmålsnært talemål. Dette er ordformer som alle norsktalende møter i dagliglivet og kan kjenne seg heime i.

Det er helt klart at det utgangspunktet for normering som defineres i høringsnotatet, vil kunne påvirke de konkrete normeringsframlegga som Språkrådet gir oss. Et framlegg til normering hentes ikke ut av lause lufta, men formes, som Språkrådet gjør oss merksam på i Prinsipper 2021, ut fra de retningslinjene som gjelder. Og her er det altså *sjølvstende* og *stabilitet* som regnes som grunnleggende. Hadde i stedet *faktisk språkbruk* vært det grunnleggende premisset for normeringa, ville det ikke overraska om resultatane hadde vært andre. Det gjelder særlig dersom man òg kunne tatt omsyn til muntlig språkbruk. Det er greit å ha denne tanken i minne når man vurderer de konkrete forslaga.

I tillegg til at muntlig språkbruk er nærmest fraværende i grunnlaget for normeringa, er det også noen sider ved *sjølvstende* og *stabilitet* som fortjener et kritisk blikk. Før vi går over til enkeltforslaga til normering, kan det derfor høve å minne om et par kommentarer Landslaget for språklig samling hadde til Prinsipper 2021 i høringsrunden i 2021. Kommentarene gjelder grunnlaget for de to prinsippa. Her følger et par relevante utdrag av kommentarene fra 2021:

"Sjølvstendepriippet føreset at bokmålet har ein eigen skriftleg praksis og ei eiga utvikling, slik at det kan normerast "uavhengig av nynorsk". Men dette ser vi som ei sterk forenkling av den språklege verkelegheita i Noreg. I røynda lever brukarane av dei to skriftspråka våre i eit samfunn der dei dagleg opplever bruk av begge skriftspråka, både i skriftleg og munnleg praksis. [...D]et er vel kjent at ord, uttrykk og bøyingsformer også i skrift blir nytta på tvers av dei to normene. Ein skal ha ei nokså snever tilnærming til saka for å hevde at bokmål og nynorsk utviklar seg uavhengig av kvarandre."

"I den grad ein likevel ønsker å diskutere kva ein eigen praksis kan vere, nyttar ein som datagrunnlag gjerne store tekstkorpus der boktekstar og avistekstar dominerer. Her støyter ein på det problemet at slike tekstar i regelen allereie har blitt normert ved at utgjevaren har nytta ei eiga norm, ei husnorm. I desse tilfella, som nok utgjør ein relativt stor del av grunnlagsdataa for normeringa, er det altså ikkje bokmålets eigne praksis eller eigne utvikling vi ser reflektert. I staden møter vi tekstar utforma etter ei privat norm. [...] Den mykje vidare variasjonen ein møter rundt om i bokmålsnære dialekter, blir overkøyrd av nokon få mediebedrifter. I den grad husnormerte tekstar blir nytta som grunnlag for normering av bokmålet, er det ikkje urett å seie at nokon har funne ein privat bakveg inn til normeringa av norsk skriftspråk, [...]"

Som kommentarene over viser, meiner Landslaget for språklig samling at *sjølvstendepriippet* i stor grad er en illusjon når det forutsetter at bokmål og nynorsk utvikles uavhengig av hverandre. Når man i tillegg baserer normeringa

på tekstkorpus som i stor grad allerede er privat normert, kan man mistenke at handlefriheten er liten og at de enkelte normeringene stort sett bare vil føre til mindre justeringer i normene – slik også *stabilitetsprinsippet* i Prinsipper 2021 krever: "Rettskrivinga av 2005 skal ikkje endrast vesentleg, men det kan gjerast mindre justeringar."

Bruk av talemål som normeringsgrunnlag har en lang tradisjon i Norge og er faktisk ei forutsetning for at vi har de skriftspråka vi har i dag. Både Ivar Aasen og Knud Knudsen brukte talemål som grunnlag for arbeidet med å skape et norsk skriftspråk for 150 år sia. Skulle Aasen og Knudsen heller tatt utgangspunkt i større tekstkorpus fra første halvpart av 1800-tallet, hadde vi neppe hatt noe nynorsk skriftspråk i dag, og bokmålet hadde vel i det store og hele sett ut som dansk. Også ved seinere rettskrivingsendringer har talemålet vært en viktig del av normeringsgrunnlaget, men nå velger man altså å definere det ut.

Den sterke bindinga til tekstkorpus, *sjølvstende* og *stabilitet* som vi finner i Prinsipper 2021 kan lett føre til at normeringsarbeidet blir navlebeskuende og lite nyskapende. Når oppgava til normeringene er å finpusse en tidligere situasjon, i et tilnærma vakuum der få nye impulser slipper til og vesentlige endringer skal unngås, nærmer man seg til et språklig museumsarbeid der "samlinga" stabiliseres og vedlikeholdes slik den en gang var. Det kan da ikke være en ønskelig situasjon?

LSS meiner at man skal vokte seg vel for å la språklig normeringsarbeid få en slik karakter. I stedet må målsettinga være å forme et skriftspråk som fanger opp den utviklinga som skjer i språkbruken i samtida. Viktig i denne sammenhengen er at skriftlig kommunikasjon har vesentlig flere oppgaver i dag enn tidligere. I dagens samfunn bruker de fleste skriftlig kommunikasjon daglig og i langt flere situasjoner enn generasjonene før gjorde. Det gjelder særlig de yngre, som i nesten forbausende stor grad kommuniserer skriftlig med hverandre, og gjerne med et skriftspråk som henter mye fra brukernes talemål. Det er derfor viktig å løfte fram den sentrale funksjonen skriftspråk har fått som kommunikasjonsredskap og arbeidsredskap i det daglige. Skriftspråket må utvikles, med utgangspunkt i både muntlig og skriftlig språkbruk, til å være et høvelig redskap for denne kommunikasjonen.

Med disse tankene i minne skal vi gå over til de konkrete framlegga.

3.1 Bøying av hub(b) og spot(t)

Høringsframlegget gjelder for denne gruppa av ord først og fremst de bøyde formene, grunnforma skal fortsatt kunne skrives med enkel konsonant. Antakelig er det ei fornuftig avgrensing siden grunnformene nok allerede er godt innarbeida.

Som høringsnotatet nevner, burde kanskje også flere ord vært tatt med i normeringa under dette punktet. Notatet nevner *hit*, *bag* og *laptop*. Andre vanlig brukte ord av samme (eller liknende) type er *cup*, *fan*, *van*, *rap*, *tub* og ei rekke andre. Det er ikke gitt at normering av disse orda bør drives for langt, siden

normeringa i mange tilfeller skaper homografer med bøyingsformer av ord med helt annen betydning. Konteksten vil stort sett avklare hva ordet refererer til, men det kan vel tenkes at en konsekvent normering av slike ord ikke alltid vil være like heldig.

3.2 Endring av genusnormering for substantiva nebb, nipp, raut, rykk, fart, låt, kondom, maraton og stadion

Ingen kommentarer her.

3.3 Endring i normeringa av fleirtallsformer for livmor, løvetann og visse andre substantiv

I dette avsnittet blir flertallsforma normert for ei rekke ord som normalt bare brukes i entall. Det er først og fremst bokmål som normeres, og endringene går i hovedsak ut på å gjøre bokmålsnorma lik nynorsknorma, med noen mindre forskjeller. I og for seg prisverdig at man utlikner forskjeller mellom bokmål og nynorsk, men flertallsformene (både for bokmål og nynorsk) virker i de fleste tilfella noe oppkonstruerte. Om man stiller seg spørsmålet om man noen gang har hatt bruk for flertall av f.eks. *midnatt* eller *løvetann*, vil nok svaret for mange bli *nei*.

Etter dagens bokmålsnorm betyr setninga "Han har vært og plukka løvetanner" at det var blomster som blei plukka. Etter den foreslåtte norma må setninga skrives "Han har vært og plukka løvetenner". Den kan fort gi assosiasjoner til en risikabel tur i zoologisk hage. Mest naturlig er det vel å si (om det er blomster man snakker om) "Han har vært og plukka løvetann", dvs. å bruke ordet med mengdebetydning.

3.4 Endring i normeringa av substantivet kask(j)ett

Ingen kommentarer her.

4.1 Endring i normeringa av presensforma av verbet sjåast

Virker greit.

5.1 Endring i normeringa av preteritum av ein del verb med -y- i infinitiv

Framlegget tar sikte på å innføre -øy- for ei gruppe verb der øy-bøyning er svært vanlig i talemålet i det som regnes som bokmålsområder. Det er mulig å se dette som ei generalisering av endringene ved rettskrivingsendringa for bokmål i 2005, da ei rekke bokmålsverb mista au-vokalismen i preteritum og i stedet fikk øy-vokalisme (f.eks. blei *braut* erstatta med *brøyt*). LSS meiner at

det var på høy tid at disse formene med -øy- kom med i bokmålsnorma.

Høringsnotatet argumenterer for disse endringene ut fra enkelhetsprinsippet: "Normeringa skal i størst mogleg grad gjelda klassar av ord snarare enn einskildord, slik at innslaget av unntak i bøyingsmønstera blir så få som råd". Siden disse orda ikke hører til den gruppa som tidligere har hatt au-vokalisme (unntatt tryte), er argumentasjon ut fra "klassar av ord" vel ikke den beste. Her ville det antakelig vært mer naturleg å argumentere ut fra faktisk muntlig språkbruk.

5.2 Endring i normeringa av ein del ord med hv-/kv-

For en del ord som i bokmål i dag begynner med valgfritt hv- eller kv-, blir det foreslått at de heretter skal skrives med enten hv- eller kv-. Med ett unntak gjøres det ved at det heretter bare er innledende hv- som skal utgjøre norma. Litt forvirrende er det at normeringa bare gjelder et fåtall ord; ei rekke ord som i bokmål har enten hv-, kv- eller valgfritt hv-/kv- berøres ikke av omnormeringa.

I argumentasjonen står det at framlegget er "motivert av bruken i bokmålstekstar". Deretter vises det til det såkalte *stramleiksprinsippet*, med referanse 6.2.4 i Prinsipper 21. *Stramleiksprinsippet* er forskjellig formulert for nynorsk og bokmål. I bokmålsutgava heter det bl.a.: "Det kan gjerast justeringar i norma i lys av bruk. Konsekvensen av det kan vera ei innstramming på sikt." Slik argumenteres det òg i høringsframlegget: "Framlegget er eit steg mot ei slik innstramming."

Det er òg interessant at framlegget, som det står, er "motivert av bruken i bokmålstekstar". Hadde det ikke vært naturleg å sjekke bruken i talemål i tillegg? For nynorsk fins det i Prinsipper 2021 et prinsipp 7.2.6 *talemålsprinsippet*, som er formulert slik:

Når ein strammar inn norma på punkt der det er talemålsvariasjon, bør forma som har breiast talemålsgrunnlag, bli ståande. Dersom ein utvidar norma, bør den nye forma ha svært godt talemålsgrunnlag. Med talemålsgrunnlag er det tenkt både på frekvens, generell utbreiing og utbreiing i kjerneområda for nynorsk, dvs. dei områda der nynorsk er i bruk som skulemål.

Et tilsvarende prinsipp mangler for bokmål. Det er rett og slett ikke definert! Ved normering av nynorsk tar man altså talemålet med i vurderinga, mens man for bokmål går ut fra "bokmålstekstar". Dette framstår som en unødvendig forskjell. Hvorfor skal talemålet være mer relevant for normeringa av nynorsk enn for normeringa av bokmål?

Av alle omnormeringene som blir foreslått i høringsnotatet, er det antakelig denne som vil møte flest protester. Den virker rett og slett unødvendig. For det første avnormerer den ordformer som er i bruk i talemålet (og vel òg i skrift) i deler av det man pleier å oppfatte som bokmålsområdet. For det andre forsterker endringa skillet mellom nynorsk og bokmål, som man heller burde

forsøke å bygge ned. **Landslaget for språklig samling ser gjerne at denne endringa fjernes fra den foreslåtte normeringa.**

En litt uklar sak til sist i dette avsnittet. Her argumenteres det slik ut fra 6.2.5 *enkelheitsprinsippet*: "Enkelheitsprinsippet [...] seier at innslaget av unntak i norma bør avgrensast. Det talar for at ord som høyrer saman, bør ha same normering sjølv om bruksdata isolert sett kunne tilseie noko anna. Til dømes er kvit- vesentleg meir brukt i samansette ord som er nemningar på plantar, dyr og sopp, men norma blir meir komplisert om det skal vere tillate å skrive kvitfisk, kvitrev og kvitgran, men ikkje kvit."

Betyr dette at *kvit* likevel skal være tillatt, eller betyr det at *kvitfisk*, *kvitrev* og *kvitgran* heretter skal hete *hvitfisk*, *hvitrev* og *hvitgran*? Eller talar *enkelheitsprinsippet* for at dobbeltformene på hv-/kv- nettopp er best når det gjelder å unngå unntak i norma? LSS holder en knapp på den siste tolkinga, som altså betyr at denne endringa bør gå ut.

5.3 Endring i normeringa av substantivet *lagasild/lagesild/lågåsild*

Ordforma *lagasild* foreslås tatt ut av norma fordi det har lav frekvens og a-fuge. Det siste bryter med hovedmønstrer i norma, som skal være e-fuge. Litt tynt grunnlag, kanskje, all den tid høringsnotatet lyder "*Lagasild* er mykje brukt i nynorsk, men dette er ikkje relevant for normeringa i bokmål." Ja, ok, hvis utgangspunktet for normeringa er et tekstkorpus, så havner man kanskje der. Trekker man også inn talt språk, ser det annerledes ut. Det er antakelig ingen dristig påstand å hevde at det er forma *lagasild* de fleste kjenner fra talemålet. Ei frekvensundersøking av talte ytringer i det som regnes som bokmålsområder ville antakelig gitt et annet resultat her.

Det fins ei rekke ord med a-fuge i levende bruk i talemålet i det som vel må regnes som bokmålsområder. Her følger noen. De som står med **feit** skrift, er normert i bokmålet, de andre ikke. De som står i *kursiv*, er normert i nynorsk, men ikke i bokmål:

Møkkavær, *møkkabil*, *møkkagreip*, *møkkadyng*, harabikkje, **haraball**, merrabitt, **merraflåer**, merrapine (bratt bakke), masakråke, vossakorv, **boknafisk**, **varastyre**, magadrag, makaløs/-laus, talatrengt, pissatrengt, morrasol, morrapils, morratur, nattaklem, nattakos osv.

Lista kan gjøres lengre. Den viser at ord med a-fuge er levende i talemålet i norsk, og ikke minst i bokmålsområder. **Lagasild** bør derfor beholdes i bokmålsnorma.

5.4 Endring i normeringa av substantivet *sjapp(e)*

Neppe den mest kontroversielle endringa?

5.5 Endring i normeringa av substantivet opphop(n)ing

Greit.

Sammendrag av hovedpunkter i kommentarene fra LSS

Landslaget for språklig samling har vurdert de foreslåtte normendingene og har disse hovedmerknadene:

1. Det er en grunnleggende svakhet ved framlegget at talemål ikke er tatt med i normeringsgrunnlaget for de endringene som blir foreslått i bokmålsnorma. Landslaget for språklig samling antar at flere av framlegga i høringsnotatet ville sett annerledes ut om talemålet hadde blitt tatt omsyn til.
2. Det såkalte *sjølvstende*-prinsippet krever at bokmål skal normeres "på grunnlag av sin eigen skriftlege praksis og si eiga utvikling, og uavhengig av nynorsk" (og vice versa for nynorsk). Landslaget for språklig samling meiner at det er en illusjon å hevde at bokmål og nynorsk har egen skriftlig praksis og egen utvikling i et samfunn der de to brukes om hverandre hver dag. Ved å tviholde på slike kunstige skiller skaper man unødvendige skilnader mellom bokmål og nynorsk.
3. Kombinasjonen av *stabilitetsprinsippet* og normering basert på tekstkorpus betyr at normeringa i stor grad reproducerer det man finner i tekster som allerede er privat normert. Det blir lite kraft i normeringsarbeidet når talemål ikke tas med i normeringsgrunnlaget, og normeringsarbeidet kan få karakter av drøvtygging av kjent materiale.
4. Landslaget for språklig samling meiner at framlegg **5.2 Endring i normeringa av ein del ord med hv-/kv-** bør tas ut.
5. Landslaget for språklig samling meiner at framlegg **5.3 Endring i normeringa av substantivet lagsild/lagesild/lågåsil**d bør tas ut.

Lars S. Vikør:

Kommentarar til Språkrådets høyringsdokument om rettskrivinga datert 13.3.2023

3.1: Eg ville tilrå å gjennomføre systemrette grunnformer av *hubb* og *spott*. *Spott* har ein homograf, men homografen er eit uteljeleg substantiv, og blir vel til vanleg enkelt skilt frå det engelske lånordet. Men det står ikkje noko om samansetningar, dermed ingenting om det tvitydige *spottpris*. Det burde kanskje seiast noko om det òg.

3.2 Eg er vant til å sjå på *låt* som to homografar: *låt* m 'lyd' generelt, og *låt* f 'popsong o.l.'.

4.1 Eg stør framlegget om å ta inn *sjåast* utan å ta ut *sest*. Begge er mykje i bruk, meir i tale enn i skrift. Men *sest* har ulemper: Det har ingen tradisjon i nynorsk. *Vi sest/sjåast* er openbert kalkert over bokmål *Vi se(e)s*, og ville inntil 2012 ha hatt sideforma *ses*. *Vi sjåast* kan kanskje ha ein viss dialektal bakgrunn, men verkar på meg som ein hovudsakleg moderne frase i dei yngre aldersgruppene. Eg trur denne forma kom i bruk fordi ho markerer nynorsken betre enn *Vi sest*. Og så er nok skiljet mellom infinitiv og presens ganske vagt i *s(t)*-verb både i bokmål og nynorsk og i folks generelle talemålskjensle, det er mykje samanfall mellom desse i vanleg språkbruk og langt på veg òg i normalane. Etter at *sest* i presens i det siste er komme meir i bruk til fortrenghet for *sjåast* (pga. diskusjonar om emnet og normativ retting?), har eg sett døme på *sest* nytta i infinitiv - i nynorsk, altså, der det sjølvstendig uansett skal vere *sjåast*. Eg trur ein ivaretar nynorsken betre med det vedtaket Språkrådet no legg opp til. (Dette gjeld det resiproke *sjåast*: bruken i passiv (t.d. "*Born skal sjåast, ikkje høyrast*") må vel komme inn under dei sterke reservasjonane mot *-st*-endinga i finite former (presens og preteritum) av dei fleste verb i nynorsk, slik at avveginga mellom *sjåast* og *sest* blir mindre aktuell der.)

5.1: Det burde kanskje knytast (!) ein kommentar til tilhøvet mellom *knytte* og *knytte* i bokmål - som eg forstår her skal reknast som separate verb? Og *tryte* kan vel knapt tilpassast bokmåls morfologien i det heile - er det belagt nokon bruk av det i preteritum på bokmål? På meg verkar "*trytte*" litt mindre oppkonstruert på bokmål enn dei oppførte sterke formene. Men eg ser jo at det kan finnast (vel sjeldsynte) bruksbelegg som seier noko anna.

5.2: Det er eit litt stivt stykke å forby *kvit* og *hvitbjørn* samtidig. Nynorsk har *kvitebjørn* jamstilt med *kvitbjørn*, og det heiter vel uansett *Kvitebjørn kong Valemon* i eventyret? Eg vil anbefale å la *hvitbjørn* og/eller *kvitebjørn* bli ståande til bruk i eventyrsspråket. Som synonym til *isbjørn* er det vel berre bruk for det i samanhengar der det blir opplyst om at eit slikt synonym finst, altså i metaspråk. (Og eg veit ikkje i kor stor grad desse normeringsreglane gjeld for metaspråk.) Når det gjeld opprekninga av ord med berre *kv-*, så blir det feil å ta med *kverrsette* her, sidan det er frå norrønt *kvirrsetja* og dermed kjem i same klasse som *kveld*, *kvern*, *kvikk* osv. Ein kunne derimot ta med *kveite* som motsats til *hvete* (opphavleg vel same orddanninga) og referere *hvitving* som nedsettande term på *kvit* person som motsats til *kviting*. Somme av orda kunne altså tene på ei kort forklaring.

5.3. *Lågåsild* trur eg at eg sjølv var med på å få inn i normalane i 1978, som saksbehandlar i sekretariatet; før var det berre *lagesild* i bm og *lagasild* i nn, men som

gudbrandsdøl visste eg at talemålsforma *lågåsild* var einerådande i skriftspråket, også bokmål, lokalt med tyngdepunkt på og rundt Lillehammer (ikkje minst i lokalpessa) - der det uansett vart skrive mest om denne fisken - så det var logisk å få den forma inn i skriftnormalane. *Lagasild* var det ikkje mitt ønske å få inn i bokmål; det var eit utslag av den noko stivbeinte systemtenkinga i normeringsmiljøa. Seinare lærte eg at dei på Hedmark-sida seier *lagsild*. Men normeringsframlegget her verkar greitt på meg.

Språkrådet

Oslo, 24. april 2023

Svar på høring om framlegg til rettskrivingsendringar i bokmål og nynorsk

Me vil fyrst takke for høvet til å svara på høringa. I framhaldet kjem me berre til å koma med merknader til punkt 3 og 4.

Merknad til 3.1

Det er ei god løysing å ha valfridom i ubunden form eintal mellom hub og hubb, spot og spott. Og me helsar elles velkomen ei tilsvarande normering for bag(g) og liknande ord. Er det noko i vegen for å ta inn *bag – baggen – baggar – baggane* som valfri bøying no, altså om ein so ikkje får teke ut bøyinga med *bagen – bagar – bagane*?

Merknad til 3.2

Me har ingen andre merknader enn at me tykkjer det er eit gode for stabiliteten og tradisjonen at ikkje noko kjønnt vert teke ut frå nynorsken. Men ein bør kanskje vurdere om det er noko tydingsskilje mellom *ein* og *ei* låt. Står ein heilt fritt til å velja å skrive *poplåta*, men *fuglelåten*?

Merknad til 3.3

Her òg meiner me det er eit gode for stabiliteten og tradisjonen at ikkje noko vert teke ut.

Merknad til 3.4

Kaskjett/kasjett/kaskett er i det heile ikkje særleg frekvent, det er difor føremålstenleg at det vert norvagisert på same viset som andre importord.

Merknad til 4.1

Me vil tala imot framlegget om å ta inn *sjåast* i presens som valfri form attmed *sest*. Her har me eit par motsegner, den fyrste er at det bryt med det nynorske systemet og soleis er med på å løysa det opp. Om ein har *sjåast* som normert presensform, kan ein fort setja spørsmålsteikn ved om *møtast*, *treffast* og *minnast* òg skal vera greie å nytte i presens. Ein bør ha in mente at nynorsken er eit mindre bruka språk enn bokmål, og at

bokmålsdominansen har sitt å seia for kva former som stundom kan verte bruka ukritisk på nynorsk. Det er tydeleg at *sjåast* er ei form som er laga i analogi med bokmål *sees/ses* – *sees/ses*. Her gjer det seg elles å sitere *Nynorsk i NRK frå A til Å* av Sylfest Lomheim frå 1994: «**sjåast** – er ein språkleg bastard, direkte omsett frå ‘sees’. *Me sjåast* kan berre gå viss det er spøkefullt meint. Korrekt nynorsk er *me snakkast, eg ser deg snart, me møtest*. *Sjåast* kan brukast med modalt hjelpeverb føre: *Saka kan sjåast på to måtar*.» Dette er langt frå den einaste kjelda der «me sjåast» er kome på trykk i omtale av rang bruk av verbet.

Me kan elles spørja om kor vanleg *sjåast* er i målføra, det er vel heller nytt at ein helsar farvel med «sjåast». I målføre med fleirtalsbøying vert det òg naturlegvis den vanlege fleirtalsforma i presens. Men vert det bruka i nokon som helst annan samanheng enn i helsingar? Ser ein til dømes at «elgen sjåast so vidt blant trea»?

Me meiner altso at nynorsk, som er eit monaleg mindre bruka språk enn bokmål, bør ha eit sterkare systemvern. Rettskrivingsnorma er fyrst og fremst ei ramme for korleis nynorsken kan sjå ut i læreverv, NRK og staten. Me trur ikkje det er eit gode å føre inn eit systembrot som *sjåast*, det kjem berre til å gå ut over bøyinga av andre -ast-verb.

Med helsing frå

Håkon A. Remøy
på vegner av Litteraturselskapet Det Norske Samlaget

Mobil: 99 44 20 02

E-post: h.remoy@samlaget.no

Høyring om framlegg til rettskrivingsendringar, 2023

Vi viser til høyringsnotatet frå Språkrådet med framlegg til rettskrivingsendringar for bokmål og nynorsk, med svarfrist 24. april 2023.

Noregs Mållag vel i denne omgangen ikkje å kommentera anna enn framlegget om å ta inn *sjåast* som presensform (ved sida av *sest*) av verbet *å sjåast*. Kommentaren vår til dette endringsframlegget kjem likevel inn på prinsipielle sider ved normeringa av nynorsk.

På side 3 i høyringsnotatet viser Språkrådet sjølv til dei «overordna føringane» for normering av nynorsk og bokmål, slik dei er formulerte i Prop. 108 L (2019–2020) punkt 4.2.1, dvs. i meldingsdelen av språkløvsproposisjonen. Som det går fram av sitatet, er *sjølvstende og stabilitet* dei to hovudprinsippa, og det skal vera ein viss terskel for å justera rettskrivinga, nemleg at *faktisk språkbruk eller sterke systemomsyn tilseier det*. I Språkrådets retningslinjer for normering er det i punkt 7.2 (og 6.2) stadfesta at Språkrådet sjølv òg ser på sjølvstendeprinsippet og stabilitetsprinsippet som dei overordna prinsippa, altså dei som veg tyngst.

Om ein ser ei innføring av presensforma *sjåast* i lys av desse to hovudprinsippa, er det opplagt at stabilitetsprinsippet talar mot å gjera ei slik endring. Det kan vera ulike syn på korleis ei slik endring er å sjå i lys av sjølvstendeprinsippet. Noregs Mållag vil her visa til at innføring av ei presensform av sjølvstendige st-verb som er identisk med infinitivsforma, klart kan sjåast [sic!] som ei bokmålstilnærming, jf. *å se(e)s – (vi) se(e)s*, *å finnes – (det) finnes*. Ein kan innvenda mot dette at presensforma *(vi) sjåast* i form er ulik bokmål, men ein slik synsmåte vil byggja på ei overflatisk forståing av eit sjølvstendeprinsipp.

I grunngjevinga på side 8 i høyringsnotatet viser Språkrådet til at nye former kan takast inn i rettskrivinga på grunnlag av *bruksprinsippet* dersom dei er «mykje brukte i skrift og vil gjera norma lettare å bruka». Å innføra presensforma *sjåast* kan isolert sett føra til færre formelle skrivefeil, men det vil gjera systemet attom norma for sjølvstendige st-verb i nynorsk meir komplisert enn i dag, i og med at det vil svekkja «byggjeklossprinsippet» om at formene i presens, preteritum og perfektum partistikk byggjer direkte på dei tilsvarande formene av det underliggjande verbet.

Vi meiner vidare at det er ein mangel ved høyringsframlegget at tilhøvet mellom *vi sjåast* som helsingsfrase og den engelske tilsvarande frasen *see you* ikkje er drøfta. Det er heller ikkje sagt noko om kor stor del av bruksdøma av *sjåast* i presens som er ein del av dette faste uttrykket. Vi meiner det er uheldig dersom eitt fast uttrykk skal vega altfor tungt når ein skal ta stilling til om eit verb i alle samanhengar skal få ei bøying som vik av frå hovudregelen i nynorsk.

Noregs Mållag meiner samla sett det er gode grunnar til ikkje å få vidare med framlegget om å ta inn *sjåast* som presensform, ettersom omsynet til stabilitet og sjølvstende, dei to viktigaste normeringsprinsippa, etter vårt syn ikkje talar for det.

Vingulmork, 21. april 2023

Språkrådet
Postboks 1573 Vika
0118 Oslo

Fråsegn til framlegg um normering

Norskt Måldyrkingslag hev merknader åt framlegg til normering av ymse ord som Språkrådet no hev sendt ut på høyring. Fremst vil me leggja imot framlegget å taka inn notid *sjåast*, som ikkje hev det grunnlag det læst hava. Det greider me nøgnare ut um nedanfyre.

1. Ord med ymist kyn

Språkrådet gjerer framlegg um at ordi *nebb*, *nipp*, *raut* og *rykk* skal halda på valfritt hannkyn elder korgjekyn. Det er vitugt.

I eit framlegg i mars 2022 syntest Språkrådet setja fyre at bruket av *kremt* i hannkyn var kvervande – «tendensen over tid», det heiter – og vilde taka det or normi for den sak skuld. Måldyrkingslaget lagde imot at slik eindimensjonal ekstrapolering skulde liggja til grunn for normeringi. Det er gilt å gå at Språkrådet hev gjenge burt frå slik gjerd.

2. «Me sjåast»

Framlegget frå Språkrådet nemner ikkje ordlaget «me sjåast», men det er skillegt at det er utbreidingi av detta ordlaget i nyrre tid som ligg attum. Detta ordlaget hev vunne fram på kostnad av «me talast», «ser deg sidan» osb., og hev ikkje vore innarbeidt i målet. Dermed hev det lettare kunna koma upp ei form med avvikande bøygning, i strid med den fylgjerette bøygningi *me sest*. Spørsmålet er um denne avvikande formi hev eit godt grunnlag.

Me skal fyrst ganga gjennom grunnlaget for formi, og heilt sist på halda det upp mot normeringsprinsippi Språkrådet hev sett upp.

Sjåast ålment. *Sjåast* er ikkje eit mykje nøytt ord utanum i passivskipnaden *kann*, *lyt* osb. + nemneform *sjåast*, men det finst ei nokre tydingar der det ter seg eit sjølvstødt *mediopassivt* segnord som vert bøygt i alle tider:

- (1) Resiprok: *å sjåast – dei sest – dei sågst – dei hev sést*
- (2) Passiv el. inkoativ: *å sjåast – det sest – det sågst – det hev sést*
- (3) Refleksiv: *å sjåast um, fyre – ho sest um – ho sågst um – ho hev sést um*

(1) tyder i grunn 'sjå einannan' og er det me finn i «me sest», (2) tyder i grunn 'vera å sjå', og (3) tyder anten 'sjå seg' elder i grunn berre 'sjå' med uturvande refleksiv attåttyding. Korpuset åt Norsk Ordbok gjev berre fjore tilslag på «sågst»: tri i tydingi (1) og eitt i tydingi

(2) – frå Hallingdølen 2003. I lestren hjå Nasjonalbiblioteket er det derimot tydingi (2) som råder, og tydingi (3) er au finnande der.

Skal «sjåast» vera ålment i notid, er spursmålet um det høver i hine tydingane. Kann ein segja: «Bjørnen **sjåast* ikkje ofta i dag» og «Ho **sjåast* um mor si»? Elder lyt det heita: «Bjørnen *sest* ikkje ofta i dag» og «Ho *sest* um mor si»? Det finst ikkje dømme på dei fyrste, og «sjåast» stetter difor ikkje kravet til eit fullfløygt notidarskap; formi hev fylgst åt med ordlaget «me sjåast», og berre der.

Mangtal. Fyrste dømet på «me sjåast» i blodom er – skal me tru vevsalen åt Nasjonalbiblioteket – i Hallingdølen 25. september 1962: ... *så sjåast me i dyrsku'n, og velkomen er du*. Det er snaudt tilfellelegt: I halling og sume andre målføre vert segnordi bøygde i mangtal, og *sjåast* elder *sjåst* er rett mangtalskap i notid. Soso bydst eit spurtak (ei gåta) or Valdres:

Tvo brør unde ein ufs; dei inkji høyrast o inkji sjåast. (Svaret er: augo.)

Det synest ikkje vera tanken åt Språkrådet å føra upp mangtalsformer i rettskrivningi, so slike former er ikkje sætande, same kor gilde dei måtte vera.

Bokmål. Eit søk med Google på vevgarden Facebook syner at ordlaget «me sjåast» er tidgjengt i elles rein bokmålstekst der. Det er då å likna med ordlaget «skal me sjå» og anna slikt som sume bokmålstalarar likar å krydda målet sitt med – ikkje eit vondt ord um det!

Eit opphav åt skapet «me sjåast» kann då radt finnast i bokmål, anten på leisten tulle-nynorsk, elder i ein ærleg freistnad ut frå bygnaden i bokmål:

	bokmål	nynorsk
nemneform	<i>se-es</i>	<i>sjå-ast</i>
notid	<i>se-es</i>	?

Stundom gjeng slik jamling andre vegen. Nynorsk pressekontor kunde året 2010 melda at «om lag 140 mataktørar kunne *sest* og smakast på.» Um det då ikkje var hyperkorrektur.

Men *sjåast* er ikkje einaste segnordet som vert handsama soleides. Eit søk etter «finnast» i notid i korpuset åt Norsk Ordbok gjev mange tilslag; me talde upp tjuge dømme frå Dag og Tid, Firda, Hallingdølen, Nationen, Nynorsk pressekontor, Sogn Avis og Vest-Telemark Blad i bolken 2000–08 til me sagde oss nøgde, og det er mange gonger talet på tilslag av nt. «sjåast» i same korpuset – i reine tal.

Uviljande etteraping av bygnaden i bokmål er dermed ei vanleg ovring, so det gjeld um å skilja kvifor slik etteraping er etter måten tidgjengare i «me sjåast» for *me sest*. Grunnen er venteleg at sjølve ordlaget er henta or bokmål.

Å døma etter eit innlegg som stod på prent i mange blad i fyrstunne av april 1970, var det NRK som stod gudmor for «vi/me sjåast»:

«Vi sjåast» – stod å lesa på skjermen laurdag då NRK Fjernsynet sende ein ny episode av «Krutrøyk». Det skulle liksom vera nynorsk både dette og andre språklege venskapningar [...] «Vi sjåast» er ei hånleg omsetjing av «vi sees» på Oslo-sjargong. [...] Tekstinga av «Krutrøyk» er fleip mot det eine jamstelte riksmålet til føremon for det andre. Det kan ikkje vera noko anna.

Teksting på NRK heldt au Fretland, Rommetveit, Sudmann og Vikør fram i *På godt norsk* (1980) til døme på «uheldig» umsetjingslån: «Vi sjåast i morgon» meinte dei laut heita «Vi møtest i morgon» e.dl., og at segnordet kor som er heitte *sest* i notid.

Det var fyrst etter denne vidsveimde kringkastingi av det nye ordlaget gjennom 1970-åri at det breidde seg noko vidare og med tidi tedde att i skrift, og då serskilt i denne avvikande formi som NRK tedde fram. Det er nøydt um å ha vore denne iduge framsyningi som volde at den avvikande formi vart so vanleg.

Statistikk og røynd. Språkrådet legg fram tal frå Marit Julien som skal syna at nt. *sjåast* vert nøytt av 90 prosent i bladom og 60 prosent i bokheimen. Det er ikkje heilt rett. Søket Julien hev gjort, gjeld berre ordlaget «me/vi sest/sjåast». Me hev ikkje sét eitt døme på at nt. *sjåast* er nøytt på onnor vis – so nær som i mangtal – og lyt då tru at nøytsla elles er null prosent.

Gjeng me inn i tilfanget som ligg til grunn, varast me at tali lyt kvalifiserast munleg. Søkjer me på «vi sjåast» hjå Nasjonalbiblioteket, er rundt rekna 60 av bøkene lærebøker i ymse mål frå dei store skulingsforlagi; alle desse bøkene er umsette etter bokmålsutgåva, slik gjerdi er der i garden. Då er det verdt å hugsa på at lærebokgranskingi fall burt året 2000. Då vart det etter måten fritt fram for dålege umsetjingar frå bokmål, og dermed for «vi sjåast». Desse lærebøkene fyller vel so ein tridjung av tilslagi. Det er dessutan mange andre umsette bøker. Sume bøkene nemner «vi sjåast» til døme på rangt målbruk.

I bladom er *meta*-innslaget markande. 8 av dei 10 fyrste tilslagi me fær, er åtfinning av ordlaget «vi sjåast»! Med det atterhald at Nasjonalbiblioteket veit å gjeva lesarane det dei vil hava, er det god grunn til å granska detta tilfanget nøgnare en det som er gjort.

Språkrådet legg dessutan fram rit som syner bruket yver tid. Desse riti lyt jankast mykje etter det som er sagt um det underliggjande tilfanget ovanfyre, men grove gangen i både riti er eins og speglar då venteleg røyndi: Me ser «me sjåast» auka bratt frå kringum året 2000 – året då lærebokgranskingi fall burt – men etter ei nokre år minkar talet til helvti av topptalet. Auken i «me sest» kjem ikring fem år seinare, men stoggar ikkje, og er visst større i bokheimen.

Desse tali tarv tolking. Når auken i «me sest» kjem ikring fem år seinare, speglar det ei motkraft mot den avvikande formi «me sjåast»; dei ovmange innleggi mot ordlaget styd den tolkingi. Det høver at motkrafti er sterkast i bokheimen au, der fleire augo plar sjå igjennom teksten fyrr en han kjem på prent – ja, so nær som i lærebøkene åt ungdomen, då!

Held me detta i hop med det me fann ut um opphavet åt «me sjåast», ter soga seg sovordi: Ordlaget «me sjåast» vart fremda av NRK sidan 1970. Då dei yngste sjåarane kom til skils år og alder, fekk bruket av ordlaget ei blømingstid, godt hjelpt av endå meir gålaus umsetjing frå bokmål. Men dette bruket brautst ved det nynorske normsamfundet. Formi «me sest» er no i siget, av di folk jankar det framande ordlaget inn i ei skapleg form.

Utgangen på detta er uviss. Nynorskt bruksmål er stødt under pågang frå det dominerande bruksmålet, og «me sjåast» kjem til å finnast på lina med «det drikkast», «det behøvast» og andre slike innslag som er gjorde på bokmålsleist. I tilfellet «me sjåast» fær me eit sjeldspurt innsyn i korleis det nynorske normsamfundet møter slike innslag: Med di «me sjåast» fekk so sterk tilskunding frå normaktøren NRK, var det den formi som fyrst vart vanleg. Men den bråde auken gjekk yver i nedgang, tvert imot tilviket mot jamt meir bokmålsinnsig. Lærdomen er at denne og andre målblomar frå bokmål ikkje er utkoma av

ein «naturleg vokster» i nynorsk. Tjodvegen i nynorsk målvokster er helst lika endefram som i andre skriftmålssamfund: konsolidering um normi – dersom ho er skiljande.

Ymse målføre. Framlegget frå Språkrådet læt um at «[f]orma *sjåast* i presens har solid talemålsgrunnlag, til dømes er ho ført opp i dokumentasjonsordboka *Norsk Ordbok* med merknaden ‘vanleg.’» Det ligg derimot ikkje fyre nokon dokumentasjon i Norsk Ordbok på detta, korkje i Setelarkivet elder anna; det er all grunn til å tru at den merknaden vart innlagd helder nyleg og berre byggjer på tokken frå ordlaget «me sjåast».

Det finst talemål der dei bøygjer segnord på *-st* på onnor vis; t.d. vil ein i sum trøndsk leggja *-(e)st* beint på den tilsvarande formi utan *-st*: *sjer-(e)st*. I vikversk og tilliggjande egdemål finst dei som vil leggja *-es(t)* på nemneformroti: *se-es(t)*. I seinare tid er dilike former høyrande i andre målvald med, men då i idiolektiske yvergangar mot bokmål og bokmålsnært talemål, og difor vandt å kalla «solid». Det heng snarare i hop med innsiget av passiv segjemåte frå bokmål so som «det *drikkast mykje kaffi.»

Det finst dermed ikkje noko vidare talemålsgrunnlag utanum i mangtal og utbreidingi av «me sjåast» som er nemnd elles.

Normering. Me hev ovanfyre vist til at nt. **sjåast* berre hev sætande utbreiding i ordlaget «me sjåast», som fekk barnsenghjelp av ei rang umsetjing i NRK året 1970. Kann henda denne formi fekk gjavyrde av ein halling elder valdris elder einkvan som gjekk god for henne – for på målføret deira er det rett med mangtal her – men samsvaret med bygnaden i bokmål hev vore avgjerande for at ho kunde kannast og haldast uppe.

Det er då inkje grunnlag for at eit notidarskap **sjåast* skal takast inn i normi. Formelt kann ein taka inn ordlaget «me sjåast» og segja det er mangtal, på lina med ordlaget «takk vere», der ein hev vonarlagsskapet *vere* for di um ein ikkje held seg med vonarlag elles. Men av di ordlaget ikkje er gamalt, vert det noko langsøkt.

Ser me burt frå detta grunnleggjande lytet ved formi, bryt ho med normeringsprinsippi åt Språkrådet dessmeir:

- | Stabilitet. Nt. **sjåast* fører inn eit heilt nytt bøygningsmynster og fjernar dermed ingen inkonsekvens, men fører inn ny; det gjerer ikkje normi lettare helder. Språkbuket er ymsande, men jf. neste punkt. Det ligg då ikkje fyre nokon god grunn til å røyva stødleiken i normi.
- | Bruk. Retningslinone frå Språkrådet tel fyre at «[n]ormeringsgrunnlaget er i første rekkje tekstar som har vore gjennom ein redigeringsprosess.» Som nemnt ovanfyre er nt. **sjåast* gjenge munleg til atters i bokheimen. Der formi finst, er det helst umsette bøker, jf. det retningslinone segjer um at «[s]kriftleg praksis i nynorsk står under press frå bokmål, og det må ein ta høgde for ved analyse av bruksdata for nynorsk.»

Dermed er det ingenting i dei fremste normeringsprinsippi som klårt tel til å taka nt. **sjåast* inn i normi. I alle høve er det skillegt at ingen er tent med vedtak i denne saki utan betre utgreiding en den som ligg fyre i framlegget.

For Norskt Måldyrkingslag

Thorgeir Holm, styresmann

Høyringsssvar frå NTB Arkitekst

Høyringsssvar – framlegg til rettskrivingsendringar

NTB Arkitekst viser til høyringsbrevet frå Språkrådet om framlegg til rettskrivingsendringar.

Me er samde i alle framlegga med unntak av framlegget om å ta vekk «hvitbjørn» som ein tillaten skrivemåte. Me meiner at dette ikkje heng på greip når me tek vekk «kvit» som ei tillaten skriveform, og at systemomsynet bør tale sterkare enn bruksfrekvensen her. Dette er den første merknaden vår.

Me er òg usikre på kva Språkrådet meiner om ein del samansetningar med «kvit». Me meiner dette bør følgje avgjerda om «hvitbjørn» – kva avgjerda enn no blir. Dette er den andre merknaden vår.

Bakgrunn for merknadene

NTB Arkitekst er ein av dei største leverandørane av språktenester i Noreg og leiande innanfor området klarspråk. Me har lang erfaring med å leie klarspråksprosjekt med mellom anna kurs og skriveverkstader, brukarinvolvering og effektmåling, språkprofilar og konkret tekstarbeid. Me har òg erfaring med ei rekkje ulike typar tekstar og fagspråk, som offentlege utgreiingar og rapportar, juridiske tekstar, nettekstar og klarspråk i digitale tenester. Me har avtalar og rammeavtalar med ei rekkje private og offentlege organ.

Ikkje minst er me eit fagmiljø med sterk interesse og lidenskap for det norske språket. Me takkar derfor for invitasjonen til å komme med eit høyringsssvar.

Merknader frå NTB Arkitekst

1. Systemomsynet bør tale for å behalde «hvitbjørn»

Enkelheitsprinsippet opnar for unntak frå andre prinsipp

Enkelheitsprinsippet (del 6.2.5) gir rom for at «ord som høyrer saman, bør ha same normering sjølv om bruksdata isolert sett kunne tilseie noko anna», slik som de skriv på side 11 i høyringsnotatet. Me meiner dette er eit sånt tilfelle.

Enkelheitsprinsippet seier òg at innslaget av unntak i bøyingsmønster bør vere så få som råd. Her er det ikkje snakk om eit bøyingsmønster i bokstavleg forstand, men me meiner at prinsippet er relevant likevel. Me meiner at det vil vere eit unntak i norma om ein ikkje kan setje saman «hvit» og «bjørn» og få eit tillate ord.

Handlar stramleiksprinsippet om enkeltord eller systemet i norma?

På side 11 i framlegget deira skriv de at framlegget om «kvitbjørn» som eineform er eit steg mot ei innstramming av norma på sikt, slik ho blir definert i stramleiksprinsippet.

I stramleiksprinsippet (del 6.2.4) står det at «[a]uka valfridom ved einskildord kan bli nødvendig når nye former skal takast inn i norma, fordi ein normalt ikkje samtidig kan halda ute ei eksisterande form som framleis er i bruk». Dette gir inntrykk av at stramleiksprinsippet ikkje handlar primært om enkeltord, men at det dreier seg meir om å stramme opp systemet i norma, til dømes ved å tillate nye, regelrette former som på sikt kan konkurrere ut former med unntaksvis bøyning.

Dersom stramleiksprinsippet dreier seg om å stramme opp systemet i norma, taler det for å *behalde* «hvitbjørn» – ikkje ta «hvitbjørn» ut. Me meiner «hvitbjørn» då er eit døme på eit slikt einskildord med auka valfridom som skal takast inn i norma (om ordet ikkje allereie var der) for å stramme ho opp på sikt.

Språkkjensla seier at «hvitbjørn» bør vere eit ord

Me meiner at det er lite intuitivt at forma «kvitbjørn» skal vere den einaste tillatne skrivemåten. Dette er spesielt lite intuitivt i lys av at me har andre typar bjørner med namn som er sette saman av fargen og ordet «bjørn», slik som «brunbjørn», «svartbjørn» og «gråbjørn».

Dette har de i Språkrådet òg skrive om på side 11 i høyringsnotatet:

Enkeltheitsprinsippet (del 6.2.5 i *Retningslinjer for normering*) seier at innslaget av unntak i norma bør avgrensast. Det talar for at ord som høyrer saman, bør ha same normering sjølv om bruksdata isolert sett kunne tilseie noko anna.

Dessutan, under delen om ordlagning i retningslinjene for normering (del 4.3), skriv de:

[N]yordsproduksjonen går uavbroten heile tida. Dette er uproblematisk så lenge skrivemåte og bøyning for kvar orddel er i samsvar med det eksplisitt normerte ordtilfanget.

Om «kvitbjørn» blir einaste tillatne skrivemåte når me samstundes fjernar «kvit» som ein tillaten skrivemåte for fargen, vil det bryte med forventningane i båd sitata over.

Me ønskjer å vekte prinsippa annleis

De i Språkrådet har valt å leggje meir vekt på stabilitetsprinsippet (del 6.2.2) og stramleiksprinsippet (del 6.2.4) enn enkeltheitsprinsippet (del 6.2.5). Dette er i tråd med føringane under punkt 6.2, der det står at «dei to første prinsippa – sjølvstende og stabilitet – [er] overordna dei andre prinsippa». Me er samde i at vektinga av prinsippa er det som bør avgjere om «hvitbjørn» blir ståande i norma eller ikkje.

Når me i NTB Arkitektst ønskjer å behalde «hvitbjørn», dreier argumenta våre altså om korleis prinsippa blir vekta opp mot kvarandre, og korleis dei skal bli tolka. Med andre ord meiner me at argumenta me har presentert ovanfor, veg tyngre enn stabilitetsprinsippet og føringane i punkt 6.2:

- Enkelheitsprinsippet opnar for unntak, slik at stabilitetsprinsippet ikkje veg like tungt.
- Stramleiksprinsippet kan like enkelt bli tolka til fordel for å behalde «hvitbjørn» som for å ta forma ut.
- Omsynet til språkkjensla og intuisjonen om at «hvitbjørn» er eit tillate ord i bokmål, bør vere ein del av reknestykket.

Me meiner summen av desse argumenta gjer at «hvitbjørn» bør bli ståande som eit tillate ord i bokmål.

2. Kva med «kvitfisk», «kvitrev», «kvitgran» osb.?

Det går elles ikkje heilt klårt fram frå høyringsnotatet kva som blir skjebnen til ord som «kvitfisk», «kvitrev» og «kvitgran».

Blir desse ståande i bokmålsnorma på grunnlag av bruksfrekvensen deira, etter same avveging som «hvitbjørn»? De skriv: «Til dømes er *kvit-* vesentleg meir brukt i samansette ord som er nemningar på plantar, dyr og sopp»?

Eller blir «hvit-» einaste tillatne skrivemåte for desse, slik slutten av setninga kan gi inntrykk av, når de skriv: «... men norma blir meir komplisert om det skal vere tillate å skrive *kvitfisk*, *kvitrev* og *kvitgran*, men ikkje *kvit*.»

Me meiner det ville vere logisk om bruken av «kvit-» og «hvit-» følgjer avgjerda for «hvitbjørn» for samansette ord som er nemningar på plantar, dyr og sopp, slik de nemner på side 11 i høyringsnotatet. Så dersom «hvitbjørn» framleis blir ei tillaten form, bør «hvitfisk», «hvitrev» og «hvitgran» òg vere det.

Fra: Per Magnus Finnanger Sandsmark <per.magnus.f.sandsmark@nynorsk.no>

Sendt: 15.03.2023 09:07:59

Til: Post Språkrådet <post@sprakradet.no>

Emne: Høyring om framlegg til rettskrivingsendingar

Til Språkrådet

Nynorsk kultursentrum, musea for skriftkultur, takkar for høvet til å delta i høyring om rettskrivingsendingane. Me har ingen merknader til framlegga.

Med venleg helsing

Per Magnus Finnanger Sandsmark

direktør Nynorsk kultursentrum, musea for skriftkultur

Indrehovdevegen 176, 6160 Hovdebygda

Tlf. 70 04 75 75, mobil 90 81 21 96

per.magnus.f.sandsmark@nynorsk.no

www.nynorsk.no

Emne: Høyringarfråsegn

Til: Post Språkrådet <post@sprakradet.no>

Sendt: 14.03.2023 15:34:50

Fra: Peder Nicolai Lea Reime <peder_nicolai@hotmail.com>

Hei,

Når det gjeld «hub» og «spot» tykkjer eg at det heller bør brukast norske avløyssarar, og desse engelske orda bør difor framleis vera unormerte. Mandatet dykkar er å varveitsla norsk mål, ikkje skitna det til med engelsk. Her vil norvagisering vera betre enn å taka orda inn slik de føreslår, altso høbb til dømes. Å fjerna kv- i dei framlagde orda vil vera ei danskifisering og ein regresjon. Det er nett samnorsken og påverknaden nynorsken har hatt på bokmålet som er grunnen til at bokmål i det heile kan kallast norsk. No kan det argumenterast for at all bokmål er dansk, men å fjerna kv- i bokmålet steg for steg vil utvitydig gjera bokmålet mykje danskare att.

Alt anna de har lagt fram er greitt. Eg vil samstundes tilrå dykk å sjå på dei ovgode framlegga frå Voss mållag, jamvel dei skjønar mandatet dykkar betre enn dykk sjølve. Nynorsken er eit eige sjølvstendig mål og lyt handsamast slikt likeins bokmålet i 2005.

Peder Nicolai

Student

DET KONGELEGE
SAMFERDSELSDEPARTEMENT

Språkrådet
Postboks 8107 Dep
0032 OSLO

Dykkar ref

Vår ref
23/660-2

Dato
14. mars 2023

Høring - framlegg til rettskrivingsendringar

Vi viser til e-post av 13. mars 2023 med vedlegg om ovannemnde.

Samferdselsdepartementet har ingen merknader.

Med helsing

Gyri Solnørdal Jenssen (e.f.)
avdelingsdirektør

Marie Ljosland Waale
rådgjevar

Dokumentet er signert elektronisk og har derfor ikkje handskrivne signaturar

Postadresse
Postboks 8010 Dep
0030 Oslo
postmottak@sd.dep.no

Kontoradresse
Akersg. 59
www.sd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 904

Avdeling
Avdeling for styring
administrasjon og
samfunnstryggleik

Saksbehandlar
Marie Ljosland
Waale
22 24 81 98

Emne: Høyring om rettskrivingar

Til: Post Språkrådet <post@sprakradet.no>

Sendt: 13.03.2023 11:33:51

Fra: Stian M. Eiksund <stian.eiksund@hotmail.com>

Bøyinga av 'sjåast' bør vere; sjåast, sest, sågst, sest

Den nye bøyinga med "me sjåast" er berre ei låk herming av oslokk. Folk bør helder skjerpe seg å bøye det rett eller berre ikkje bruke ordet.

Sjå føre dokker om folk begynte å seie "eg sjår deg" i staden føre "eg ser deg"?

Det vert for dumt.

Eg skal ikkje seie noke på løvetann sidan det eigenleg heiter 'løvetonn' men den forma får eg ikkje skrive lenger.

Dette her er problemet dokkar. Fyrst tillæt de ei ny form so fjernar de den gamle og dermed fjernar norsk sakte men sikkert.

Mvh. Stian Myklebust Eiksund

Språkrådet
post@sprakradet.no

Høyringsfråsegn til framlegg til rettskrivingsendingar

Høyringsfråsegna gjeld framlegga i delane 3.1 og 5.2 i høyringsnotatet. Me meiner at dei foreslåtte endringane i desse delane ikkje bør gjennomførast. Grunngeving følgjer nedanfor.

3.1 Bøying av *hub(b)* og *spot(t)*

Ser ein desse to orda isolert, kan det nok vere grunnar til å gjere endring. Samstundes synest det uheldig å berre gjere dette for to ord, utan å konkretisere kva for konsekvensar det vil eller bør ha for andre, tilsvarande importord. Ein viser i høyringsnotatet til retningslinene for norvagisering av importord, og ein burde då også vurdert om og eventuelt korleis dette forslaget bryt med dei generelle prinsippa i retningslinene, framfor alt enkelheitsprinsippet (del 7.2.5). Dei orda det her er tale om, som endar på enkel konsonant i engelsk, kan med god grunn seiast å høyre til ei klasse av ord, og noko av tanken med enkelheitsprinsippet er vel då at norma skal vere føreseieleg for språkbrukarane. Det blir ho neppe med dette forslaget, og det synest utfordrande å eventuelt skulle normere orda *hit* og *laptop* på same måte seinare (altså obligatoriske former som *hitten*, *hittar*, *hittane*). Ordet *laptop* er særskilt utfordrande, for her må ein ta stilling til skrivemåte av både føre- og etterledd. (Ordet er i høyringsnotatet omtalt som om det er normert, men det finst ikkje i ordboka på nett, så her har det kanskje skjedd ein feil?). Ein står dermed i fare for å ende opp med ei normering der den gruppa av importord får ulike reglar. Kanskje kan dette forsvarast ved å vise til *usus*, men det fører altså til at normeringa ikkje er føreseieleg for ein større eller mindre del av språkbrukarane.

5.2 Endring i normering av ein del ord med *hv-/kv-*

Her foreslår ein *hvil*, *hvile*, *hvit*, *hvitt* og fleire som eineformer i bokmål. Samstundes foreslår ein *kvitbjørn* som eineform, og ein vil halde fram med valfridom i *hval/kval* og *hvass/kvass*. Framlegget om eineformene på *hv-* (*hvil* osb.) er grungjeve i bruken i bokmålstekstar, utan at ein har kvantifisert omfanget, noko som framstår som nokså vilkårleg. I tillegg viser ein til *stramleiksprinsippet*, og at dette då er eit steg mot såkalla "innstramming på sikt".

I motsetning til dette argumenterer ein i pkt. 5.1 ved å vise til *enkelheitsprinsippet*, når ein vil gje valfridom mellom *-ø-* og *-øy-* i nokre utvalde verb, og ein nemner at det kan vere vanskeleg for ein bokmålsbrukar å forstå kvifor det er ulike reglar for ord i same kategori. Ord som har etymologisk *hv-* (og *kv-* som mogleg alternativ), kan i høg grad også seiast å tilhøyre same kategori, altså ei klasse av ord, sjølv om det her er tale om ord i ulike ordklasser, jf. Retningsliner for normering (del 6.2.5), som ein viser til i høyringsframlegget. Særleg tydeleg er

mangelen på 'enkelheit' (som altså skal innebere at normeringa er føreseieleg) med den foreslått motsetninga *kvitebjørn/hvit*, men det vil vere svært vanskeleg å forstå kvifor ei form som *kval* skal vere tillaten medan *kvit* og andre ikkje er det.

Generelt

Begge dei omtalte punkta ovanfor ber preg av ein viss vilje til eller ønske om å normere, og det utan at det kjem klart fram at gjeldande normer er særleg problematiske på noko vis. I begge tilfella viser ein til ein skilde punkt i Retningsliner for normering, utan å seie noko om og korleis forslaga kan vere problematiske eller diskutabile ut ifrå andre punkt i dei same retningslinene. I tillegg nemner ein usus og kvantitative vurderingar av denne, men i heller generelle ordelag, slik at ein får inntrykk av at kvantifiseringa blir noko vilkårleg. Konsekvensen av dette kan dermed bli noko som liknar vilkårleg 'ord for ord-normering', der ein ikkje ser kva for følgjer eventuelle normeringsvedtak kan få for heilskap og samanheng.

Med helsing:

Tilsette ved Institutt for nordisk og mediefag, Universitetet i Agder:

Tom Flaten, førstelektor

Elin Gunleifsen, førsteamanuensis

Vidar Haslum, førsteamanuensis

Rune Røstad, professor

Magnhild Selås, professor